

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Hallitusohjelman mukaisen sovittelun käytön vahvistamistavoitteen saavuttamiseksi siirto oikeusministeriöön on perusteltu. Siirron myötä sovittelun asema osana suomalaisen kriminaalipolitiikan kokonaisuutta vahvistuu. OM mahdollistaisi sovittelun kiinteämmän ja laajemman yhteyden oikeuspalveluihin ja muihin sovittelun sovellusalueisiin, jotka kuuluvat enemmän OM:n kuin STM:n alaan.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden verkosto on vakaalla pohjalla ja sen strateginen kehittäminen on perustunut nimenomaan palvelun yhdenmukaisuuden ja saatavuuden tavoitteille. Myös sovittelupalvelut voisivat hyötyä tästä jo valmiina olevasta yhden toimijan mallista.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Yhden toimijan malli antaisi hyvät mahdollisuudet taata palvelun yhtenäisyys ja tasavertaisuus. Tasavertaisuus koskee paitsi asiakaspalvelua, myös työntekijöiden asemaa. Virkavastuulla toteutettu

työ toisi vakautta, pysyvyyttä sekä yhdenmukaisuutta sovittelupalvelujen ammattihenkilöstön tehtävien hoitoon ja palkkaukseen. Sama työnantaja voisi mahdollistaa tehtävien joustavamman hoitamisen ja järjestelyn.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Ei

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalvelu tulisi resursoida niin, ettei ostopalvelulle ole tarvetta. Lähtökohtaisesti valtion tulisi turvata ja resursoida tarvittavan työvoiman. Palvelun järjestäminen ostopalvelulla tuottaisi sekamallin, jonka hallinnoiminen olisi todennäköisesti työlästä.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Olennaista on lainmukaisen sovittelupalvelun toiminnan järjestämisen itsenäisenä .

Sovittelupalvelulle on ominaista sovitteluun osallistuvia osapuolia aktivoiva toiminta, jossa vapaaehtoisovittelijat toimivat keskeisessä roolissa. Ammattilaisten ja vapaaehtoisten toimintaa sisältävä työskentelyn tulisi olla hyväksytty ja ymmärretty toimintamalli kaikilla oikeusapupalveluorganisaation tasoilla.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Mahdollistamalla ja tukemalla vapaaehtoisten sovittelijoiden toimimista osana sovittelupalvelua, järjestämällä koulutuksia ja vertaistukea. Edistämällä ammattilaisten mahdollisuuksia tukea vapaaehtoisten sovittelijoiden työskentelyä.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Siirto voisi vahvistaa sovittelupalvelun valtakunnallista sidosryhmäyhteistyötä oikeushallinnon ja -viranomaisten kanssa. Lisäksi voisi mahdollistaa oikeusviranomaisiin painottuneita sidosryhmärakenteita. Olisi kuitenkin syytä vielä tarkemmin pohtia sitä, mitä resurssia (tukipalvelut, verkostot) menetettäisiin nykyisten alueellisten taustaorganisaatioiden mukana.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyytilanteisiin täytyy etukäteen valmistautua huolellisesti. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota siihen, miten kansalaisten pääsy palveluihin turvataan käytännössä. Ennakolta tulee huolehtia, ettei niistä pääse syntymään ongelmia, jotka vaikeuttaisivat asioiden ohjaamista oikeusavun ja sovittelun välillä. Esteellisyytilanteissa asiakkaiden siirto toisen toimiston alueelle olisi suhteellisen raskas toimenpide, joka heikentäisi palvelun saavutettavuutta, varsinkin pitkien välimatkojen alueilla.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Järjestämismalli on omiaan yhdenmukaistamaan toimintaa. Oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden verkosto on vakaalla pohjalla ja sen strateginen kehittäminen on perustunut nimenomaan palvelun yhdenmukaisuuden ja saatavuuden tavoitteille. Myös sovittelupalvelut voisivat hyötyä tästä jo valmiina olevasta yhden toimijan mallista.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Tietoisuus sovittelusta todennäköisesti kasvaa näissä muissa mainituissa palveluissa ja voi mahdollistaa palveluiden yhteistyön lisääntymisen sovittelupalvelun kanssa.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Suunniteltu aikataulu siirrosta vuoden 2024 alussa on realistinen ajankohta

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Raportissa riita-asiat olivat jääneet aika vähälle huomiolle; sovittelutoimistojen palvelu kohdistuu myös niihin, ja yhtenä tavoitteena THL:n kehittämistyössä on ollut riita-asioiden sovitteluiden osuuden kasvattaminen. Myös sovittelupalvelujen keskeisen, THL:n ylläpitämän ja kehittämän asiakastietojärjestelmän (SOPU) siirtäminen on tärkeä suunnitella huolellisesti. SOPU-asiakastietojärjestelmä on keskeinen osa tämänhetkistä toimintaa.

Ewalds Helena
Terveysten ja hyvinvoinnin laitos THL - Valtion palvelut osasto/
Erityispalveluyksikkö